

En brist på inkludering

»Inte så konstigt att det finns föräldrar som vill att deras barn ska få möjlighet att uppleva något annat.«

På mitt första föräldramöte tog klassläraren upp högtider som låg framöver under terminen, hur vi föräldrar skulle kunna hjälpa till när de skulle uppmärksammas: halloween, lucia, jul... Det här var en kommunal skola i en större stad i Mellansverige, i ett område där ungefär hälften av barnen var från muslimska familjer. "Ramadan och eid, då?", kunde jag inte låta bli att fråga. Läraren såg förbryllad ut och viftade bort frågan med ett "Men det är ju RELIGIÖSA högtider!".

Jag kom att tänka på den upplevelsen när jag läste rapporten *Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap* (2021), om antisemitism och det judiska minoritetsskapet i Malmös skolor. Rapportförfattaren, Mirjam Katzin, skriver:

"Att svenska judar är en minoritet i ett samhälle med en tydlig majoritetskultur, som är protestantisk och sekulär på samma gång, är tydligt även i en stad som Malmö, där en majoritet av barnen i skolan tillhör minoriteter i Sverige. Både i skola och förskola är det på många håll enbart de protestantiska högtiderna som firas och uppmärksammas, samtidigt som det på vissa håll finns en ambition att åtminstone uppmärksamma högtider som berör olika grupper."

Otrygghet i den judiska minoriteten beror inte bara på mer uppenbar eller våldsam antisemitism, utan också på bristen av inkludering. Att uppleva sig som annorlunda och utpekad kan vara särskilt svårt för barn och ungdomar. Som några intervjuade elever förklarar det:

- "Vi finns ju inte ens."
- "Vi är typ som den fula ankungen."
- "Vi är typ som Askungen."
- "Ibland blir jag lite störd på att vi bara firar det kristna och har typ julpyntning och sånt, att vi inte kunde ha något annat som typ från judendomen eller islam".

Katzin reflekterar: "Här lyckas eleverna, med hjälp av metaforer, frambringa det centrala i upplevelsen av utanförskap. Utanförskapet är inte medvetet skapat av förskolan och skolan men uppstår på grund av den stora betoningen på vissa sätt att vara, leva och fira som är förhärskande där. Ytterligare en aspekt av den här relationen mellan den svenska normen och minoriteten är att det inte heller är säkert att man får ledigt från skolan för att fira sina egna högtider. Det finns alltså fortfarande en stark norm mot det protestantiska, samtidigt som religion, tradition och vidhängande uttryck generellt inte har en stark plats. Följden blir att minoritetskulturen försvagas och att den som

tillhör minoritetskulturen får svårare att leva enligt och identifiera sig med denna".

Inte så konstigt att det finns föräldrar som vill att deras barn ska få möjlighet att uppleva något annat. Översättaren och skribenten Natalie Lantz beskriver i en kulturkrönika (Expressen 14/7) det på ett levande sätt när det gäller en skola med judisk profil, Hillelskolan i Stockholm:

"Det judiska anslaget är kreativt närvarande i den vanliga klassrumsmiljön; på en stapel med biologiböcker trönar två shabbatljus. Högtiden shavuot närmar sig, veckofesten då vi firar mottagandet av Toran vid Sinaiberget och vårens skördefest. Trappan upp till Hillelskolan är dekorerad med elevernas tolkningar av de tio buden på Mose stentavlor. En elev skriver: 'Man får inte mobbas', en annan fastslår att man 'inte får vara avundsjuk på sin åsna eller oxe, och inte heller får man ta choklad.'"

Också när det gäller att välja en friskola med muslimsk profil är, vid sidan av att de pedagogiskt ofta är riktigt bra, längtan efter inkludering en påtaglig motiverande faktor. Inkludering, inte – som är en vanlig nidbild – segregering. Som forskaren och läraren Gunnel Mohme kommer fram till i sin avhandling *Somali-Swedish Girls – The Construction of Childhood within Local and Transnational Spaces* (2016) handlar det ofta om hur både elever och föräldrar upplevt att de inte blivit förstådda och respekterade eller känt att de fått ingå i samhörigheten i tidigare "vanliga" skolor. Så mycket energi har gått åt till att behöva försvara och förklara. En mamma formulerar det som att: "Jag kunde inte sluta tänka på att de inte ville ha oss där eftersom vi var svarta och muslimer". Erfarenheter av låga förväntningar och exkluderande och stigmatiserande bemötande från lärare är vanliga. På friskolan med muslimsk profil blir eleverna – och föräldrarna – tagna på allvar och får möjlighet att komma till sin rätt.

Ett förbud mot konfessionella friskolor skapar inte ett mer sammanhållet samhälle. Tänk om politiker i stället kunde se hur de, tillsammans med mer medvetna "vanliga" skolor, som aktivt arbetar med sina fördomar, kan bidra till inkludering och fördjupad demokrati.

PETER LÖÖV ROOS

